

2019 M. VYKDYTOS ESMINĖS PRIEMONĖS (ATLIKTI ESMINIAI DARBAI) ĮGYVENDINANT GAIRĖSE NUMATYTAS MIGRACIJOS POLITIKOS KRYPTIS

1. EMIGRACIJOS IR GRĮŽTAMOSIOS MIGRACIJOS SRITIS

2019 m. įgyvendinamos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. gruodžio 5 d. nutarimu Nr. 1216 patvirtintos **Demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018–2030 metų strategijos įgyvendinimo 2019–2021 metų tarpinstitucinio veiklos plano** (toliau – Demografijos, migracijos ir integracijos TVP) priemonės, kuriomis siekiama įveikti didžiausius Lietuvos demografinius iššūkius: mažą gimstamumą, trumpą vidutinę gyvenimo trukmę, didelę emigraciją ir skatinti grįžtamąją migraciją.

Prisidėdama prie Gairėse nustatytų migracijos politikos kryptių įgyvendinimo, **Užsienio reikalų ministerija** (toliau – URM) vykdė veiklą koordinuodama ir pagal kompetenciją įgyvendindama Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. kovo 30 d. nutarimu Nr. 389 (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. liepos 24 d. nutarimo Nr. 766 redakcija) patvirtintą „Globalios Lietuvos“ – užsienio lietuvių įsitraukimo į valstybės gyvenimą – kūrimo 2012–2020 metų programą (toliau – programa), kuria siekiama palaikyti ryšius su užsienio lietuviais, skatinti lietuviybės puoselėjimą užsienyje ir telkti Lietuvos diasporą Lietuvos valstybei stiprinti, jos vardui garsinti.

Pagrindinės URM įgyvendinamos programos kryptys ir veiklos rezultatai (*detalią 2019 m. programos įgyvendinimo ataskaitą galima rasti čia: <http://www.urm.lt/default/lt/globali-lietuva/globalios-lietuvos-programa/globalios-lietuvos-programos-igyvendinimas>*):

1) *lietuviybės užsienyje, diasporos organizacijų ir jų lyderių kompetencijų stiprinimas*: 2019 m. buvo paremti 26 šalyse vykdyti užsienio lietuvių organizacijų projektai; 37 šalyse parama skirta diplomatinių atstovybių veiklai, susijusiai su užsienio lietuvių ryšių su Lietuva stiprinimu; 28 šalių atstovams organizuoti mokymai; į 29 šalis perduota tautinė atributika; administruotos sutartys su 11 kultūros ir meno darbuotojų, teikiančių kultūrinės veiklos organizavimo paslaugas kaimyniniuose kraštuose (Latvijoje, Lenkijoje ir Rusijoje (Kaliningrado srityje) – bendrai veikla vykdyta 47 šalyse;

2) *užsienio lietuvių įsitraukimo į Lietuvos gyvenimą skatinimas – ryšio su Lietuva stiprinimas*: 2019 m. Lietuvos Respublikos Prezidentūroje organizuotas Globalios Lietuvos forumas „Lietuvių Chartai 70: diaspora – Nepriklausomai Lietuvai“, kurio metu aukščiausiu lygiu aptartas diasporos vaidmuo Lietuvai atgaunant nepriklausomybę ir kuriant šiandieninę Lietuvą; diasporos įsitraukimo tema organizuoti mokymai programos koordinatoriams Lietuvos institucijose (seminarą vedė pasaulinio lygio diasporos strategijų ekspertas Kingslėjus Aikinsas); tarpininkaujant ministerijai, 62 užsienio lietuvių organizacijų ir švietimo įstaigų atstovai iš 25 šalių dalyvavo Nacionaliniame švietimo lyderystės forume; bendradarbiaujant su Lietuvos savivaldybių asociacija, organizuotas seminaras savivaldybių atstovams, paskirtiems dirbti ryšių su diaspora stiprinimo srityje; dalinis finansavimas konkurso būdu skirtas su diasporos įsitraukimu susijusiems 3 Lietuvos viešųjų įstaigų ir asociacijų projektams; sudarytos galimybės užsienio aukštosiose mokyklose studijuojantiems lietuviams atlikti praktikas Lietuvos diplomatinėse atstovybėse ir ministerijoje (2019 m. URM praktiką atliko 5, atstovybėse – 49 užsienyje studijuojantys lietuviai); siekiant įvertinti diasporos indėlį į Lietuvos valstybės kūrimą, nuopelnus puoselėjant lietuviybę, skatinant užsienyje gyvenančių lietuvių įsitraukimą į Lietuvos gyvenimą ir gerovės Lietuvoje kūrimą, įsteigtas URM žinybinis apdovanojimas – dviejų laipsnių garbės ženklas „Už pasaulio lietuvių

nuopelnus Lietuvai“: Aukso Vytis ir medalis (2019 m. užsienio lietuviai pagerbti 5 Aukso Vyčiais ir 24 medaliais);

3) *informacijos sklaida*: URM administruoja socialinio tinklo „Facebook“ paskyrą „Globali Lietuva-Global Lithuania“, turinčią virš 16 tūkst. sekėjų (per metus išaugo 17 proc.), užsienio lietuvių organizacijų, užsienio lietuvių jaunimo organizacijų valdybų nariams, mokytojams, mokslininkams, muzikams, sporto mėgėjams, meno kolektyvams ir kt.; užsienio lietuvių organizacijoms (172 adresatai) informacija taip pat teikiama elektroniniu paštu ir per diplomatinės atstovybės užsienyje;

4) *užsienio lietuvių nuomonės apklausa*: kasmet URM užsakymu atliekamos reprezentatyvios užsienio lietuvių nuomonės apklausos (2019 m. dalyvavo 1 874 respondentai iš 56 šalių) rezultatai rodo, kad 94 proc. užsienyje gyvenančių lietuvių mano, kad gyvenant užsienyje yra sudarytos sąlygos išlaikyti lietuviybę (iš jų 25 proc. mano, kad sąlygos yra, tačiau galėtų būti daugiau galimybių), 82 proc. sutinka, kad negyvendami Lietuvoje jie gali dalyvauti įvairių sričių Lietuvos gyvenime (iš jų 30 proc. teiginiui pritarė iš dalies). 10 proc. respondentų, nepritariančiųjų teiginiui, kad gyvenant užsienyje galima dalyvauti Lietuvos gyvenime, dažniausiai nurodė, kad dalyvavimui labiausiai kliudo požiūris į išvykusius iš Lietuvos (37 proc.), taip pat minimas informacijos trūkumas (25 proc.), laiko trūkumas (21 proc.). Apie pusė (47 proc.) respondentų visiškai pritarė, kad Lietuvos komunikacijos priemonės atitinka jų lūkesčius, dar 30 proc. tam pritarė, nurodydami, kad yra ir trūkumų. Lietuvos viešosios paslaugos atitinka absoliučios daugumos (88 proc.) besinaudojančių elektroninėmis viešosiomis paslaugomis (atitinka arba iš dalies atitinka) poreikius. Į klausimą, ar planuoja grįžti į Lietuvą, dauguma respondentų (60 proc.) neatmeta tokios galimybės ateityje, dar 14 proc. nurodė, kad sugrįš ne vėliau kaip po 5 metų, vėliau – 5 proc., o 21 proc. nežada grįžti į Lietuvą. 2019 m. ir visų ankstesnių metų užsienio lietuvių apklausų rezultatai skelbiami adresu: <http://www.urm.lt/default/lt/globali-lietuva/globalios-lietuvos-programa/tyrimai>.

VRM ir Tarptautinės migracijos organizacijos (toliau – TMO) **Vilniaus biuras**, siekdami užtikrinti Migracijos informacijos centro (toliau – MIC), skirto informacijai ir konsultacinei pagalbai visais su grįžimu į Lietuvą ir gyvenimu Lietuvoje susijusiais klausimais teikti, funkcionavimą, kasmet sudaro sutartis dėl MIC veiklos finansavimo. Pagal šią sutartį MIC vieno langelio principu teikė išsamią informaciją ir konsultacinę pagalbą siekiantiems atvykti ar grįžti gyventi į Lietuvą, taip pat ir jau atvykusiems į Lietuvą asmenims. MIC teikiama informacija ir konsultacijos padeda asmenims lengviau suplanuoti grįžimą ar atvykimą į Lietuvą ir integruotis joje, padeda išspręsti kylančius klausimus, ypač darbo, švietimo, socialinės paramos, sveikatos, būsto ir kitais svarbiais klausimais. MIC, palaikydamas nuolatinis ryšius, organizuoja susitikimus, rengia bendrus projektus su užsienio lietuvių bendruomenėmis, aktyviai bendradarbiauja ir keičiasi informacija su projekto partneriais. Sukurtas Lietuvos savivaldybių regioninis koordinatorių tinklas, kurį sudaro beveik visų savivaldybių atstovai. Nuolat atnaujinama koordinatorių tinklo kontaktinė informacija, palaikomas nuolatinis ryšys, stiprinamas bendradarbiavimas ir informacijos mainai su tinklo atstovais. MIC internetinio puslapio Lietuvos regionų skiltyje teikiama aktuali informacija apie kiekvieną Lietuvos savivaldybę ir joje vykdomas iniciatyvas grįžusiems lietuviams.

Per 2019 m. 12 mėnesių www.renkuosilietuva.lt **tinklalapį aplankė 594 866 lankytojai** (4 kartus daugiau nei 2018 m., kai šis skaičius siekė 150 573). **2019 m. suteiktų konsultacijų skaičius**, palyginti su 2018 m., **išaugo daugiau nei keturis kartus ir pasiekė 8 790** (2018 – 2 131, 2017 m. – 1 050, 2016 m. – 453). Daugiausiai klausimų – 5359 (61 proc.) sulaukta per gyvo pokalbio (angl. *live-chat*) prieigą tinklalapyje, 1705 – telefonu, 1687 – el. paštu, 154 – socialiniame tinkle „Facebook“. 2019 m. populiariausios užklausų temos buvo šios: užsieniečiai Lietuvoje,

socialinės garantijos, dokumentai, grįžimo procesas, sveikatos apsaugos klausimai, nekilnojamasis turtas, vaikų integracija į lietuvišką švietimo sistemą, darbo paieškos ir įsidarbinimas, verslo kūrimo procesas.

2018 m. pabaigoje MIC pradėjo vertinti **klientų pasitenkinimą**. 2019 m. gauti 422 vertinimai lietuvių, 144 – anglų ir 105 – rusų kalba. Rezultatai itin teigiami: lietuvių kalba konsultacija įvertinta vidutiniškai 8,95 iš 10, anglų – 9,39, rusų – 9,37 balo. 9,74 balo įvertinta tikimybė, kad klientas rekomenduotų MIC draugams (tarp anglakalbių – 9,31, tarp rusakalbių – 9,3 balo).

2019 m. rugsėjo mėn. buvo įvesta **nemokama telefono linija skambinantiems iš Airijos ir Norvegijos** (naudojamas vienas, unifikuotas telefono numeris trimis šalims (Jungtinei Karalystei, Airijai, Norvegijai). MIC veikla buvo **pristatyta Jungtinės Karalystės (Londono ir Piterboro), Italijos (Romos) ir Norvegijos (Oslo) lietuvių bendruomenėms**, aptarti aktualūs ten gyvenantiems ir ketinantiems grįžti asmenims klausimai ir teikiamos individualios konsultacijos.

2019 m. MIC „Renkuosi Lietuvą“ parengė **„Brexit’o“ tema skirtą atmintinę** apie svarbiausius aspektus lietuviams, planuojantiems grįžti gyventi į Lietuvą. Atmintinėje pristatomos tokios temos kaip darbo galimybės, švietimas ir vaikų integracija, socialinės garantijos, sveikatos apsauga, vairuotojų teisių keitimas, informacija šauktniams bei savanoriams. Atmintinė buvo rengiama koordinuojant informacijos sklaidą su VRM, URM, Ekonomikos ir inovacijų, Sveikatos apsaugos, Finansų, Krašto apsaugos, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijomis bei joms pavaldžiomis institucijomis, Valstybine ligonių kasa, VšĮ „Investuok Lietuvoje“ (projektas „Work in Lithuania“), VšĮ „Versli Lietuva“. Parengta informacija „Brexit’o“ tema buvo paskelbta institucijų tinklalapiuose, taip pat socialiniuose tinkluose. Specialiai „Brexit’o“ temai buvo sukurta atskira tinklalapio skiltis, kurioje kaupiama visa aktualiausia, su „Brexit’u“ susijusi atsakingų institucijų ir organizacijų informacija (<https://www.renkuosilietuva.lt/lt/brexit-informacija/>).

2019 m. MIC dalyvavo 10-yje **„Welcome to Vilnius“** seminarų, kurių metu pristatė savo veiklą ir teikiamas paslaugas, pirmuosius žingsnius Lietuvoje ir atsakė į kilusius klausimus. VšĮ „GO Vilnius“ organizuojami „Welcome to Vilnius“ seminarai yra skirti sostinėje dirbantiems ar norintiems dirbti ir įsikurti užsieniečiams, jie jiems padeda greičiau integruotis sostinėje. Vos per kelias valandas seminarų dalyviai gauna svarbiausią informaciją apie įvairius teisinius reikalavimus, socialinę apsaugą, susisiekimą, taip pat gali užduoti jiems rūpimus klausimus, dalyvauti ekskursijoje po Vilnių ir susipažinti su kitais užsieniečiais.

2019 m. kovo–gegužės mėn. MIC vykdė bandomąjį nemokamą **lietuvių kalbos kursą užsieniečiams**. Kursas (50 akademinų valandų) buvo siūlomas lietuvių kalbos pradmenų norintiems išmokti užsieniečiams (A1 lygis), jis buvo vykdomas bendradarbiaujant su Kalbos ir kultūros institutu „Lingua Lituanica“. Kursas pritaikytas neseniai į Lietuvą atvykusiems asmenims, koncentruojantis daugiau ne į gramatiką, o į kasdienes situacijas (pasisveikinimą, darbo paiešką, apsilankymą pas gydytojus, paslaugų gavimą ir pan.). Iš dvidešimties kurso dalyvių sėkmingai visą kursą baigė 16 asmenų (80 proc.). Apie kursą gauti itin teigiami įvertinimai (80 proc. teigiamų atsiliepimų). Jaučiamas didžiulis nemokamų ar dalinai subsidijuojamų lietuvių kalbos kursų poreikis.

Pažymėtina, kad MIC vykdoma veikla prisideda prie grįžtamosios migracijos skatinimo ir sklandžios užsieniečių integracijos užtikrinimo ir jos rezultatai (nuolat augantys konsultacijų, apsilankymų internetiniame puslapyje skaičius ir kt.) rodo, kad būtina didinti centro žinomumą, užtikrinti didesnę finansavimą centro teikiamų paslaugų Lietuvos išeivijai sklaidai.

Pagal **Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos** (toliau – ŠMSM) **pateiktą informaciją**, siekiant, kad Lietuvos Respublikos piliečiai ir lietuvių kilmės asmenys atvyktų į Lietuvą studijuoti

šalies aukštosiose mokyklose ir galėtų sėkmingai konkuruoti su visais Lietuvos stojančiaisiais, stojantiems į aukštąsias mokyklas užsienio lietuviams pridedami papildomi balai: 1 balas – visiems užsienio lietuviams, 2 balai – užsienio lietuviams, baigusiems formalias lituanistines bendrojo ugdymo mokyklas užsienyje; skiriamos valstybinės stipendijos ir socialinės išmokos; skiriamas finansavimas lietuvių kalbos ir kultūros kursams Lietuvos aukštosiose mokyklose. Užsienio lietuviams yra sudarytos sąlygos konkurso būdu gauti valstybės paramą lituanistinėms studijoms ar lietuvių kalbos ir kultūros kursams Lietuvos aukštosiose mokyklose. Atranką laimėjusiems kandidatams skiriamos stipendijos, apmokama studijų kaina, gali būti padengtos kelionės išlaidos.

ŠMSM palaiko glaudų ryšį su užsienio lietuviais per lituanistinio švietimo rėmimo ir skatinimo programas. Šiuo metu užsienyje veikia 10 formalų švietimą ir apie 200 neformalų švietimą teikiančių lietuviškų mokyklų. Lituanistinis švietimas – vienas svarbiausių įrankių, padedančių išlaikyti lietuvių kalbos, istorijos, kultūros, tautosakos žinias ir kitas lietuviškumo apraiškas užsienyje gyvenančioms lietuvių bendruomenėms.

ŠMSM 2019 m. vykdė Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019 m. birželio 25 d. įsakymu Nr. V-736 patvirtintą Demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018–2030 m. strategijos tarpinstitucinio veiklos plano 2.1.10 priemonės 2019 m. detalų planą, kurio tikslas – pasiekti, kad kiekvienoje švietimo įstaigoje, kurioje mokosi sugrįžęs ar atvykęs iš užsienio mokinys, nuo pirmos dienos būtų užtikrintas pagalbos suteikimas. Įgyvendinant priemonę, kurioje numatyta remti formaliojo ir neformaliojo ugdymo įstaigų užsienyje lituanistinio švietimo veiklas ir skatinti veiksmingą sugrįžusių mokinių integraciją į bendrąjį ugdymą, **2019 m. atliktos šios veiklos:**

1) užtikrintas lietuviškų formaliojo ir neformaliojo ugdymo įstaigų užsienyje išlaikymas, teikta metodinė pagalba, paremti lituanistinį švietimą vykdančys pedagogai, vykdytas mokytojų kvalifikacijos tobulinimas, paremtos vaikų vasaros stovyklos ir vaikų edukacinė-kultūrinė veikla Lietuvoje ir užsienyje, skirta parama užsienio lietuvių neformaliojo lituanistinio švietimo projektams;

2) sukurta pirminė lietuvių kalbos testavimo sistema, atliktas išvykusių į užsienį asmenų nuotolinio mokymosi Lietuvos mokyklose ir nuotolinio mokymo(si) galimybių tyrimas, kuriuo remiantis kuriamas pagal poreikius atitinkantis nuotolinio mokymo paslaugų tinklas lituanistinių dalykų besimokantiems vaikams;

3) parengtos rekomendacijos ir išsiųstas informacinis laiškas mokykloms dėl sugrįžtančių asmenų priėmimo ir integracijos;

4) pritaikyta Švietimo informacinė sistema ir atnaujintas Mokinių registras (registruojant grįžusius iš užsienio asmenis sukurtos naujos galimybės pažymėti visą išsamią informaciją, susijusią su asmens poreikiais ir jam reikalinga pagalba.

Įgyvendinant sklandesnę grįžtančių iš užsienio mokyklinio amžiaus vaikų ir jaunuolių integraciją į Lietuvos ugdymo įstaigas, 2019 m. atliktas išvykusių į užsienį asmenų nuotolinio mokymosi Lietuvos mokyklose ir tokio mokymo galimybių tyrimas, pagal kurio rezultatus tobulinamos nuotolinio mokymo paslaugos; parengta ir švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymu patvirtinta Lituanistinio švietimo integruota programa, apimanti ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio ir pagrindinio ugdymo lygmenis, susietus su mokinių amžiumi ir lietuvių kalbos mokėjimo lygiais pagal Bendruosius Europos kalbų mokymosi, mokymo ir vertinimo metmenimis; atnaujintas Mokinių registras ir Švietimo valdymo informacinė sistema (privaloma į mokyklą priimtą vaiką iš karto įregistruoti į Mokinių registrą; mokiniams, atvykusiems gyventi į Lietuvą, skiriamas papildomas 459,06 euro finansavimas); ŠMSM pagrindiniame interneto svetainės puslapyje veikia aktyvi nuoroda „Grįžtantiesiems į Lietuvą”.

Ekonomikos ir inovacijų ministerija (toliau – EIM), vykdydama Vyriausybės programos įgyvendinimo plane (toliau – Programos įgyvendinimo planas), patvirtintame Vyriausybės 2017 m. kovo 13 d. nutarimu Nr. 167, numatyto darbo Nr. 4.2.8 „**Talentų pritraukimo ir išlaikymo Lietuvoje sistemos sukūrimas**“ priemonės, skirtas talentams pritraukti, jų integracijai, imigracijos modeliui gerinti, paskatų sistemai grįžtantiems talentams sukurti, atliko viešąjį Bendradarbiavimo su užsienio lietuvių profesionalais plėtros paslaugų pirkimą (2019 m. liepos 2 d. buvo pasirašyta paslaugų pirkimo sutartis Nr. 8-74 su konkursą laimėjusia VšĮ „Global Lithuanian Leaders“).

2019 m. EIM kartu su VšĮ „Investuok Lietuvoje“ įgyvendino tris Programos įgyvendinimo plane numatytų priemonių strateginius projektus, skirtus grįžtamajai migracijai skatinti, grįžusių Lietuvos piliečių integracijai (projektams taip pat siekiama didinti ir užsienio aukštos kvalifikacijos specialistų atvykimą ir jų integraciją Lietuvoje) ir migracijos procedūroms gerinti: „Paskatų sistemos, skirtos aukštos kvalifikacijos specialistams pritraukti, sukūrimas“ (toliau – Paskatų projektas), „Imigracijos modelio, skirto aukštos kvalifikacijos specialistams ir jų šeimoms pritraukti, gerinimas“ (toliau – Imigracijos modelio gerinimo projektas), „Į Lietuvą sugrįžusių ir atvykusių aukštos kvalifikacijos darbuotojų ir jų šeimų integravimo modelio sukūrimas“ (toliau – Integracijos projektas).

Įgyvendinant **Paskatų projektą**, atlikus užsienio praktikų analizę ir įvertinus galimą paskatų naudą, pritraukiant į Lietuvą aukštos kvalifikacijos specialistų, buvo parengtas paskatų modelis ir įgyvendinta šio modelio priemonė – „International House“ modelio parengimas (vienas langelis, skirtas užsieniečių migracinėms ir integracinėms paslaugoms, pvz., leidimų gyventi Lietuvoje išdavimas, registracija į darželius ir mokyklas, vairuotojo pažymėjimo keitimas, registracija į lietuvių kalbos kursus, renginių organizavimas, bendruomenių susibūrimas ir kt.). Planuojama, kad įstaiga galėtų veikti didžiausiuose Lietuvos miestuose: Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, o užsieniečius aptarnautų konkrečių viešųjų institucijų specialistai, kurių darbo vietos būtų perkeltos į „International House“ biurą.

Įgyvendinant **Integracijos projektą** sukurtas integracijos modelis, apimantis bendrą procesą bei šeimos narių ir (arba) antrųjų pusių integraciją, kuri sudaro šios priemonės:

1. *Informacinis (virtualus ir spausdintas) paketas*. Priemonė skirta užsieniečiams, kuriems aktuali visa informacija apie darbą, persikėlimą ir gyvenimą Lietuvoje. Pakete nurodytos konkrečios institucijos ir kontaktai, kuriais teikiamos konsultacijos ir informacija anglų bei rusų kalbomis migracijos, švietimo, gyvenamojo būsto paieškos, sveikatos apsaugos, laisvalaikio, darbo paieškos, verslo, mokesčių, socialinės apsaugos, karjeros konsultacijų, integracinių kursų srityse.

2. *Karjeros konsultacijos suaugusiam aukštos kvalifikacijos specialisto šeimos nariui*. Už karjeros konsultacijas anglų ir rusų kalbomis yra atsakinga Užimtumo tarnyba prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. Ši priemonė ypač svarbi aukštos kvalifikacijos specialistų antrosioms pusėms, kurios dažnai keliasi į kitą šalį neturėdamos konkretaus darbo pasiūlymo ir į darbo rinką bando integruotis savarankiškai. Sukurta priemonė padės antrosioms pusėms greičiau įsidarbinti ir gauti visą jiems aktualią informaciją.

3. *Sveikatos sistemos pritaikymas užsieniečiams*. Pagrindinė spręsta problema – kalbos barjeras (retas registratūros darbuotojas kalba anglų kalba ir gali aptarnauti užsieniečių). Parengtos oficialios Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos ir Valstybinės ligonių kasos užsieniečių aptarnavimo kokybės gerinimo rekomendacijos bei aptarnavimo algoritmas (schema) anglų, rusų, lenkų ir vokiečių kalbomis, kurioje nurodyti visi žingsniai, kaip konsultuoti atėjusį į sveikatos priežiūros įstaigą užsieniečių.

4. *Lietuvių kalbos mokymų aukštos kvalifikacijos specialistams ir jų šeimos nariams gairių sukūrimas ir įgyvendinimas.* Lietuvių kalbos kursai įtraukti į VšĮ „Verslios Lietuvos“ kuruojamą priemonę – Kompetencijų vaučerį. 2020 m. bus parengtas lietuvių kalbos mokymų standartas – programa (techninė specifikacija, viešasis pirkimas, programos rengimas), kuri leis vienodomis sąlygomis, užtikrinant kokybę, mokyti atvykusius užsieniečius valstybinės kalbos. Programą numatoma parengti įvairioms tikslinėms grupėms: aukštos ir žemos kvalifikacijos specialistams, pabėgėliams ir grįžusiems lietuviams.

VšĮ „Global Lithuanian Leaders“ 2019 m. į užsienio lietuvių kontaktų tinklą pritraukė 300 naujų narių, pasitelkę užsienio lietuvių profesionalus paskelbė 22 informacinius pranešimus, užsienio lietuvių profesionalai dalyvavo 6 eksporto klubuose ir konsultavo 24 Lietuvos įmones, 27 užsienio lietuvių profesionalai buvo įtraukti į kontaktų paieškos sistemą. Tačiau dėl nepatvirtintų priemonių, kurioms reikalingas papildomas finansavimas, Paskatų, skirtų aukštos kvalifikacijos specialistams pritraukti, projektas buvo baigtas įgyvendinus tik vieną – **„International House“ koncepcijos parengimo priemonę**, tačiau projekto pasibaigimas nedaro įtakos Talentų programos nustatytų naudų ir rezultatų pasiekimui, nes paskatos yra papildoma priemonė pritraukiant užsienio talentų, tačiau jos negerina esamos ekosistemos Lietuvoje, kuri turi didžiausią reikšmę talentų apsisprendimui rinktis konkrečią šalį tolesnei karjerai ir gyvenimui.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (toliau – SADM), prisidėdama prie Gairėse numatytų pagrindinių migracijos politikos kryptių įgyvendinimo ir vykdydama Demografijos, migracijos ir integracijos TVP, įgyvendina priemones, susijusias su Lietuvos gyventojų ir užsienio lietuvių bei užsieniečių bendruomeninių iniciatyvų Lietuvos savivaldybėse skatinimu. Rengiant Nevyriausybinę organizacijų ir bendruomeninės veiklos stiprinimo 2020 metų veiksmų plano įgyvendinimo 1.1.5 priemonės „Stiprinti bendruomeninę veiklą savivaldybėse“ įgyvendinimo aprašą, kaip viena iš finansuotinių veiklų įtraukta veikla, skirta atvykstančių ir grįžtančių asmenų įtraukimui į bendruomeninę veiklą (minėtai priemonei įgyvendinti skirta iš viso 2 000 000 eurų).

2019 m. II ketvirtį viešąjį konkursą dėl psichologinės pagalbos ir konsultacijų paslaugų grįžusiems ir ketinantiems grįžti į Lietuvą asmenims bei jų artimiesiems laimėjusi VšĮ „Mokymų ir psichologinio konsultavimo centras“ teikė paslaugas iš Lietuvos emigravusiems ir grįžusiems arba ketinantiems grįžti į Lietuvą asmenims (SADM apmokant vienam asmeniui iki 2 konsultacijų); 2019 m. buvo suteiktos 478 anoniminės konsultacijos „Skype“ programa.

Įgyvendindama 2019 m. balandžio 26 d. priimto **Lietuvos Respublikos asmenų perkėlimo į Lietuvos Respubliką įstatymo** nuostatas, Vyriausybė 2019 m. liepos 17 d. priėmė nutarimą „Dėl Lietuvos Respublikos asmenų perkėlimo į Lietuvos Respubliką įstatymo įgyvendinimo“, kuriuo buvo patvirtinti Perkeliamojo asmens statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos, Perkeliamųjų asmenų išlaidų, susijusių su perkėlimu iš humanitarinės krizės ištiktos užsienio valstybės ar jos dalies į Lietuvos Respubliką, apmokėjimo ir atlyginimo tvarkos aprašas ir Valstybės paramos perkeliamųjų asmenų integracijai teikimo ir perkėlimo į Lietuvos Respubliką išlaidų atlyginimo valstybei tvarkos aprašai. Vyriausybės 2019 m. rugsėjo 11 d. nutarimu Nr. 928 pradėtas asmenų perkėlimo iš Venesuelos Bolivarо Respublikos į Lietuvos Respubliką procesas.

Užimtumo tarnybos prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – UT) atstovai aktyviai dalyvavo **Europos užimtumo tarnybos bendradarbiavimo tinkle** (toliau – EURES), kurio paskirtis – užtikrinti laisvą darbuotojų judėjimą ES, Europos Ekonominės Erdvės (toliau – EEE) šalyse narėse bei Šveicarijoje. EURES specialistai suteikė informaciją ir konsultacijas laisvo asmenų judėjimo klausimais daugiau nei 10 tūkst. asmenų. Darbdaviams padėta paskelbti 981 laisvą darbo vietą – daugiausia jų Švedijoje, Norvegijoje, Vokietijoje ir Airijoje. Nacionaliniu lygiu organizuotas 61 informacinis renginys

asmenims, besidomintiems darbo paieška ES, EEE šalyse ir Šveicarijoje, grįžimo į Lietuvą galimybėmis, darbo mobilumo programomis, nedarbo socialinio draudimo išmokos eksportu, darbinės veiklos, įgytos kitose ES, EEE šalyse ir Šveicarijoje patvirtinimu, taip pat darbdaviams, ieškantiems trūkstamos darbo jėgos. Renginiuose apsilankė daugiau kaip 1,6 tūkst. dalyvių. UT Klientų aptarnavimo skyrių specialistams, siekiant užtikrinti klientams teikiamų paslaugų kokybę ir efektyvumą, organizuoti mokymai, kurių metu pristatytas standartizuotas EURES veiklos procesas bei metodinė medžiaga EURES veiklos klausimais. Siekiant skatinti grįžtamąją migraciją, EURES specialistai dalyvavo informaciniuose renginiuose Jungtinėje Karalystėje, kur informavo apie darbo ir gyvenimo sąlygas, darbo rinkos situaciją, paklausias profesijas Lietuvoje, atsakinėjo į asmenims rūpimus klausimus. UT EURES specialistai 2019 m. gavo 620 dokumentų dėl nedarbo socialinio draudimo išmokos eksporto (palyginti su 2018 m. duomenimis, dokumentų dėl nedarbo socialinio draudimo išmokos eksporto skaičius išaugo 23,9 proc.).

2. IMIGRACIJOS SRITIS

2019 m. VRM tobulino teisinį reglamentavimą užsieniečių teisinės padėties Lietuvos Respublikoje klausimais. **Buvo supaprastintos ir pagreitintos imigracijos procedūros, tačiau kartu sumažintos galimybės jomis piktnaudžiauti.** Priimtais įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimais:

1) supaprastintos imigracijos taisyklės į Lietuvą dirbti atvykstantiems užsieniečiams – sudaryta galimybė užsieniečiui, turinčiam leidimą laikinai gyventi, keisti darbdavį ar darbo pareigas, taip pat dirbti pagal darbo keliems darbdaviams sutartis;

2) atsisakyta reikalavimo darbdaviams registruoti su užsieniečiu sudarytas darbo sutartis UT (darbdaviai informaciją apie įdarbintus užsieniečius teikia UT ir Lietuvos Respublikos valstybinei darbo inspekcijai prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – VDI) per Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – VSDF valdyba) informacinę sistemą);

3) nustatytas aiškus reglamentavimas dėl užsieniečio teisės dirbti trumpalaikio buvimo Lietuvos Respublikoje laikotarpiu (bevizio buvimo atveju, buvimo su Šengeno viza ar kitu dokumentu, suteikiančiu teisę būti Lietuvos Respublikoje ne ilgiau kaip 90 dienų per 180 dienų laikotarpį), toks užsienietis teisėto buvimo laikotarpiu gali dirbti Lietuvoje, jeigu jam išduotas leidimas dirbti arba jis atitinka nustatytus atleidimo nuo pareigos įsigyti leidimą dirbti sąlygas;

4) atsisakyta perteklinių procedūrų – kvietimo atvykti užsieniečiui į Lietuvos Respubliką tvirtinimo, atskiros leidimo gyventi įforminimo procedūros;

5) palengvintos leidimo laikinai gyventi išdavimo procedūros startuoliams (leidimas laikinai gyventi gali būti pakeistas vieniems metams du kartus), aukštos profesinės kvalifikacijos užsieniečiams (kreipiantis dėl leidimo laikinai gyventi išdavimo aukštos profesinės kvalifikacijos užsieniečiui darbdaviui pakanka teikti tik informaciją apie užsieniečio turimą aukštą kvalifikaciją – taip patvirtinant jos atitiktį darbo vietai);

6) įtvirtintos teisinės sąlygos sudaryti Patvirtintų įmonių sąrašą, kuris leidžia paspartinti procedūras ir taikyti mažiau formalumų užsieniečiams, atvykstantiems dirbti į įmones, įtrauktas į šį sąrašą, išduodant ne tik nacionalines vizas, bet ir leidimus laikinai gyventi;

7) supaprastintos leidimų laikinai gyventi išdavimo sąlygos Australijos, Japonijos, Jungtinių Amerikos Valstijų, Kanados, Naujosios Zelandijos, Pietų Korėjos piliečiams, dirbantiems ar ketinantiems dirbti, užsiimantiems verslu ar kita teisėta veikla Lietuvos Respublikoje, – šių valstybių piliečiams užsieniečiams ir jų šeimos nariams, jeigu jie užsienio valstybėje, iš kurios atvyksta, nebuvo teisti, nereikia kartu su prašymu išduoti leidimą laikinai gyventi pateikti pažymos

apie teistumą (pažymėtina, kad kartu buvo **pakeistos ir socialinės paramos srities įstatymų nuostatos**, numatančios šių šalių piliečiams ir jų šeimos nariams, kuriems išduoti leidimai laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje, teisę pasinaudoti Lietuvoje veikiančia neįgaliųjų socialinės integracijos sistema, kurią sudaro medicininės, profesinės ir socialinės reabilitacijos paslaugų teikimas, neįgalumo lygio, darbingumo lygio, specialiųjų poreikių lygio ir specialiųjų poreikių nustatymas, tikslinių kompensacijų skyrimas ir mokėjimas specialiesiems poreikiams tenkinti; užtikrinta teisė gauti šalpos išmokas, taip pat nustatyta teisė šių šalių piliečiams ir jų šeimos nariams gauti išmokas vaikams, laidojimo pašalpą ir piniginę socialinę paramą nepasiturintiems gyventojams tomis pačiomis sąlygomis kaip ir ES piliečiams);

8) reglamentuotas kvotų užsieniečiams nustatymas ir naudojimas (kvota bus taikoma užsieniečiams, atvykstantiems į Lietuvos Respubliką dirbti pagal profesiją, kuri įtraukta į Profesijų, kurių darbuotojų trūksta Lietuvos Respublikoje, sąrašą pagal ekonominės veiklos rūšis, ir kurie arba atleidžiami nuo pareigos įsigyti leidimą dirbti, arba dėl kurių darbo atitikties Lietuvos darbo rinkos poreikiams UT nepriima sprendimo; pirmoji kvota, kurią kalendoriniams metams tvirtins socialinės apsaugos ir darbo ministras, suderinęs su vidaus reikalų ministru, būtų nustatyta 2021 metams).

Atsižvelgiant į praktikoje išryškėjusius piktnaudžiavimo atvejus, kartu **buvo sugriežtintos imigracijos procedūros**, nustatant, kad trečiųjų šalių piliečių komandiravimo į Lietuvos Respubliką atvejais reikia leidimo dirbti, laikinojo įdarbinimo įmonėms neleidžiama su užsieniečiais sudaryti laikinojo darbo sutarčių, kaip jos apibrėžiamos Lietuvos Respublikos darbo kodekse, taip pat reglamentuotos įmonių, tarpininkaujančių dėl trečiųjų šalių piliečių įdarbinimo Lietuvoje, veiklos sąlygos.

2019 m. buvo parengti ir priimti teisės aktų pakeitimai dėl užsieniečių teisinės padėties Lietuvos Respublikoje, susiję su **Jungtinės Karalystės išstojimu iš ES („Brexit’u“)**.

Pažymėtina, kad nuo 2019 m. kovo 1 d. **ES valstybių narių piliečiams pradėti išdavinėti teisės laikinai arba nuolat gyventi Lietuvos Respublikoje pažymėjimai** (vietoj iki tol šiems piliečiams išduotų popierinių pažymų teisei laikinai ar nuolat gyventi Lietuvos Respublikoje patvirtinti), kuriuose elektroniniu būdu fiksuojami ES valstybių narių piliečių biometriniai duomenys tapatybei patvirtinti – veido atvaizdas ir dviejų pirštų atspaudai. Šie pažymėjimai suteikė galimybę užsieniečiams naudotis elektroninėmis administracinėmis ir viešosiomis paslaugomis.

Tobulintos Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro ir Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministro įsakymu patvirtinto **Vizos išdavimo tvarkos aprašo** nuostatos. Nustatyta, kad:

1) tais atvejais, kai užsienietis kartu su prašymu išduoti nacionalinę vizą pateikia ir jį priimančios įmonės tarpininkavimo raštą, iš užsieniečio nereikalaujama pateikti sveikatos draudimą patvirtinantį dokumentą;

2) užsieniečiui gali būti išduodama daugkartinė nacionalinė viza, kai užsieniečio atvykimo į Lietuvos Respubliką tikslas yra ilgalaikis buvimas;

3) iš užsieniečio, kuris į Lietuvos Respubliką vyksta dirbti ir turi profesiją, įtrauktą į Profesijų, kurių trūksta Lietuvos Respublikoje, sąrašą, nereikalaujama pateikti jo profesinę kvalifikaciją pavirtinančio dokumento (šią informaciją nurodo tarpininkavimo rašte darbdavys);

4) tais atvejais, kai kartu su prašymu ir dokumentais dėl nacionalinės vizos išdavimo būtina pateikti šeiminius ryšius patvirtinančius dokumentus, dokumentą, patvirtinantį, kad užsienietis turi pakankamai lėšų ir (ar) gauna reguliarių pajamų pragyventi Lietuvos Respublikoje bei lėšų grįžti į kilmės valstybę ar užsienio valstybę, į kurią jis turi teisę vykti, dokumentai gali būti pateikti surašyti originalia anglų kalba arba gali būti pateiktas kita kalba surašyto šio dokumento vertimas į anglų kalbą.

Įgyvendinant 2019 m. liepos 1 d. įsigaliojusias įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimo įstatymo nuostatas ir **sukūrus Lietuvos migracijos informacinės sistemos** (toliau – MIGRIS) pirmą prieaugį, pakeistos leidimų gyventi Lietuvos Respublikoje užsieniečiams išdavimo ir keitimo procedūros, sumažinant būtinų apsilankymų MD centrinėje įstaigoje ir jo teritoriniuose skyriuose skaičių (užsienietis į MD ar jo teritorinį skyrių turi atvykti pateikiant prašymą išduoti ar pakeisti leidimą gyventi (kartu ir savo biometrinius duomenis bei veido atvaizdą) ir atsiimant išrašytą leidimą gyventi).

Modernizavus **Viešųjų paslaugų, susijusių su asmens ir kitų dokumentų išdavimu, konsultavimu, teikimo Lietuvos Respublikos piliečiams ir užsieniečiams informacinės sistemos** (toliau – EPIS) paslaugų portalą, fiziniai ir juridiniai asmenys gali elektroniniu būdu teikti tarpininkavimo raštus leidimui laikinai gyventi išduoti ar pakeisti, darbdaviui ar darbo funkcijai pakeisti.

Siekiant sudaryti sąlygas neaukštos profesinės kvalifikacijos užsieniečiams, kurie turi leidimus laikinai gyventi darbo pagrindu, **atsivežti savo šeimos narius**, vidaus reikalų ministro įsakymu patvirtintoje leidimų laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje išdavimo tvarkoje įtvirtinta nuostata, kad užsienietis, kuris pragyveno Lietuvos Respublikoje pastaruosius 2 metus, turi ne mažiau kaip vienus metus galiojantį leidimą laikinai gyventi ir pas kurį atvyksta jo šeimos nariai, patvirtinti savo pagrįstas perspektyvas įgyti teisę nuolat gyventi Lietuvos Respublikoje gali pateikdamas dokumentus, patvirtinančius, kad jis ne trumpiau kaip per 3 metus nepertraukiamai visą darbo laiką dirbo pagal darbo sutartį ne daugiau kaip pas du darbdavius.

Be to, sudaryta galimybė užsieniečiui, kuris kreipiasi dėl leidimo laikinai gyventi išdavimo ar pakeitimo, **dokumentą apie turimą tinkamą gyvenamąją patalpą pateikti savo pasirinkimu** – užpildžius prašymą per MIGRIS ir atėjus rezervuotui vizito laikui į MD pateikti dokumentų ir biometrinių duomenų arba atsiimdamas leidimą laikinai gyventi; užsieniečiui, kuris yra deklaravęs gyvenamąją vietą Lietuvos Respublikoje ir pateikęs prašymą išduoti arba pakeisti leidimą laikinai gyventi darbo pagrindu, suteikta galimybė ne pačiam asmeniškai atsiimti jam išrašytą leidimą laikinai gyventi – jį gali paimti ši užsienietį įdarbinęs arba įdarbinti įsipareigojantis darbdavys, priimančioji įmonė ar Lietuvos mokslo ir studijų institucija.

Siekdama valstybėse, kuriose nėra Lietuvos vizų tarnybos, gyvenantiems asmenims sudaryti palankesnes sąlygas pateikti prašymus išduoti Šengeno ar nacionalinę vizą, URM 2019 m. birželio 10 d. **sudarė bendradarbiavimo susitarimą su išorės paslaugų teikėju**, pagal kurį valstybėse, kuriose nėra Lietuvos vizų tarnybų, buvo atidaryti vizų centrai: Taškente (Uzbekistane), Abudžoje ir Lagose (Nigerijoje).

2019 m. balandžio 29 d. **pasirašytas tarpinstitucinis susitarimas dėl „Startup Employee Visa“ įgyvendinimo**, siekiant palengvinti galimybę startuolių įmonėms atsivežti darbuotojų iš ne ES šalių. 2019 m. „Startup Employee Visa“ programa didelio susidomėjimo nesulaukė. Iki 2019 m. gruodžio buvo išduoti 2 oficialūs startuolių statusą patvirtinantys raštai. VšĮ „Versli Lietuva“ **įdiegė specialią platformą „Startup Employee Visa“** procedūrai administruoti ir vykdo nuolatinius aktyvius programos viešinimo veiksmus (reklama tikslinėse rinkose, programos pristatymas užsienio renginiuose). 2019 m. VšĮ „Versli Lietuva“ gavo ir įvertino 274 užsieniečių, norinčių Lietuvoje steigti startuolius, paraiškas pagal Startuolių vizos programą. 71 paraiška įvertinta teigiamai. Pasinaudojusios Startuolių vizos programa Lietuvoje 2019 m. pradėjo vykdyti veiklą 22 startuolių įmonės iš Rusijos, Turkijos, Irano, Makedonijos, Jemeno, Baltarusijos, Ukrainos ir kt. Nuo 2017 m. sausio 1 d. Startuolių vizos programos pradžios iki 2019 m. gruodžio 31 d. gautos 582 paraiškos, iš kurių buvo patvirtintos 136, o migracijos procedūras baigė ir įmonės Lietuvoje įsteigė 41 startuolis.

Siekiant įgyvendinti pakeistas įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ nuostatas ir užtikrinti, kad darbdavys informaciją apie įdarbintus trečiųjų šalių piliečius suinteresuotoms valstybės institucijoms (UT ir VDI) teiktų per vieną instituciją – VSDF valdybos informacinę sistemą, VSDF valdybos direktoriaus, Lietuvos Respublikos vyriausiojo valstybinio darbo inspektoriaus ir UT direktoriaus 2019 m. rugsėjo 27 d. įsakymu Nr. V-401/EV-281/V-395 buvo patvirtintas **Informacijos apie Lietuvoje dirbančius užsieniečius pateikimo tvarkos aprašas ir Pranešimo apie Lietuvoje dirbančius užsieniečius LDU forma**. Informacija apie įdarbintus trečiųjų šalių piliečius pradėta rinkti ir tvarkyti, pritaikant VSDF valdybos Elektroninę draudėjų aptarnavimo sistemą (toliau – EDAS). Nuo 2019 m. lapkričio 4 d. iki metų pabaigos 1 309 draudėjai pateikė duomenis apie 10 650 dirbančių Lietuvoje užsieniečių (pagal darbo sutartis – 10 520, komandiruočių – 130).

2019 m. birželio 13 d. įsigaliojo **Dokumentų, suteikiančių teisę dirbti Lietuvos Respublikoje užsieniečiams, išdavimo, pratęsimo ir panaikinimo, prašymų išduoti tokius dokumentus netenkinimo tvarkos aprašas**, patvirtintas UT direktoriaus 2019 m. birželio 12 d. įsakymu Nr. V-298. Jame nustatyta UT direktoriaus tvirtinamo Profesijų, kurių darbuotojų trūksta Lietuvos Respublikoje, sąrašo pagal ekonominės veiklos rūšis sudarymo, Lietuvos Respublikos darbo rinkos poreikių nustatymo kriterijų įvertinimo ir dokumentų, suteikiančių teisę dirbti Lietuvos Respublikoje užsieniečiams, priėmimo, nagrinėjimo ir sprendimų priėmimo tvarka. Minėtas aprašas pagreitino ir su efektyvino užsieniečių įdarbinimo procesą. Atsisakyta vienos grandies rengiant ir tvirtinant leidimus dirbti bei priimant sprendimus dėl užsieniečio darbo atitikties Lietuvos Respublikos darbo rinkos poreikiams, sutrumpinti sprendimų dėl leidimų dirbti išdavimo bei sprendimų priėmimo terminai. Siekiant dar labiau sumažinti administracinę naštą darbdaviams, svarstoma galimybė ir atliekami vertinimai leisti darbdaviams teikti dokumentus dėl užsieniečių įdarbinimo elektroniniu būdu.

2019 m. buvo papildyti kriterijai, pagal kuriuos sudaromas **Profesijų, kurių darbuotojų trūksta Lietuvos Respublikoje, sąrašas pagal ekonominės veiklos rūšis**. Šis sąrašas sudaromas remiantis UT atliekama darbo rinkos stebėseną, padėties darbo rinkoje vertinimu ir jos pokyčių prognoze. Profesijos, kurių darbuotojų trūksta, nustatomos remiantis šiais kriterijais:

1) registruota profesijos darbo jėgos paklausa pramonės ir statybos sektoriuose per metus viršija darbo pasiūlą ne mažiau kaip 2 kartus, paslaugų sektoriuje – ne mažiau kaip 5 kartus;

2) profesija įsidarbinimo galimybių barometre priskirta didelių įsidarbinimo galimybių profesijų grupei;

3) darbdaviai ar darbdavių asocijuotos struktūros pateikia motyvuotą bei pagrįstą informaciją UT apie prognozuojamą profesijos paklausos augimą per artimiausią pusmetį arba gauta informacija iš savivaldybių, užsienio investicijų plėtros agentūros apie investicijas bei naujų darbo vietų kūrimą ir UT registruota atitinkamų profesijų darbo jėgos pasiūla bus nepakankama.

UT, sudarydama Profesijų, kurių darbuotojų trūksta Lietuvos Respublikoje, sąrašą pagal ekonominės veiklos rūšis, dėl Lietuvos profesijų klasifikatoriaus taikymo konsultuojasi su EIM, be to, įvertinusi per viešinimo laikotarpį gautą darbdavių ar darbdavių asocijuotos struktūros pateiktą motyvuotą bei pagrįstą informaciją, priima sprendimą dėl profesijos įtraukimo į Profesijų, kurių darbuotojų trūksta Lietuvos Respublikoje, sąrašą pagal ekonominės veiklos rūšis, jeigu profesija atitinka visus pirmiau nurodytus kriterijus.

3. PRIEGLOBSČIO (TARPTAUTINĖS APSAUGOS) SRITIS

Pagal kompetenciją įgyvendinti ES lygmeniu priimti sprendimai ir priisiimti šalies įsipareigojimai dėl asmenų, kuriems reikalingas prieglobstis, perkėlimo į Lietuvos Respublikos

teritoriją, laikantis pozicijos, kad į Lietuvą gali būti perkelti tik tie trečiųjų šalių piliečiai, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga ir kurie nekelia grėsmės valstybės saugumui. Vykdamas Vyriausybės 2015 m. birželio 22 d. nutarimą Nr. 628 „Dėl užsieniečių perkėlimo į Lietuvos Respublikos teritoriją“, **2019 m. iš Italijos ir Maltos į Lietuvos Respubliką buvo perkelti 7 asmenys.**

Įgyvendinant 2019 m. liepos 1 d. įsigaliojusius Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimus, vidaus reikalų ministro įsakymu patvirtintame **Prieglobsčio Lietuvos Respublikos suteikimo ir panaikinimo tvarkos apraše** buvo optimizuoti tam tikri prieglobsčio suteikimo procedūros aspektai, supaprastinta prašymo suteikti prieglobstį nagrinėjimo procedūros metu priimamų sprendimų priėmimo tvarka, pakeista prieglobsčio prašytojo priminės apklausos forma, į ją įtrauktas priminis prieglobsčio prašytojo pažeidžiamumo įvertinimas, taip pat atlikti kiti pakeitimai.

2019 m. gruodžio 3 d. priimtomis Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pataisomis nuo 2020 m. sausio 1 d. **prieglobsčio prašytojams sudaryta galimybė dirbti Lietuvos Respublikoje**, jei per 6 mėnesius nuo prašymo suteikti prieglobstį pateikimo dienos Migracijos departamentas nepriima sprendimo dėl prieglobsčio Lietuvos Respublikoje suteikimo ne dėl prieglobsčio prašytojo kaltės.

Siekiant įgyvendinti Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo (toliau – PMIF) 2014–2020 metų nacionalinės programos programavimo metu iškeltus tikslus prieglobsčio srityje (tobulinti prieglobsčio procedūras Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie VRM (toliau – VSAT) Užsieniečių registracijos centre ir pasienio punktuose, gerinti prieglobsčio prašytojų, ypačingą dėmesį skiriant pažeidžiamų prieglobsčio prašytojų priėmimo ir gyvenimo sąlygas, padidinti žinias apie savo teises ir pareigas, pagerinti jų adaptaciją ir sustiprinti jų startines pozicijas integracijos procese), buvo įgyvendinami projektai, kurių metu teiktos paslaugos prieglobsčio prašytojams (socialinės, teisinės, psichologinės, vertimo paslaugos, teikiama parama rūbais, maistu, higienos priemonėmis), **buvo tobulinamos prieglobsčio procedūros bei statistinių duomenų rinkimo ir analizės sistemos, renkama informacija apie prieglobsčio prašytojų kilmės šalis, vykdoma priėmimo sąlygų ir prieglobsčio procedūrų įgyvendinimo stebėseną.** Plečiant ir tobulinant infrastruktūrą, gerinant priėmimo sąlygas, pastatyti Užsieniečių registracijos centro kontrolinis praėjimo punktas, kuriame įrengta apklausų kabinetų ir patalpų prieglobsčio prašytojų pasimatymams; pažeidžiamų prieglobsčio prašytojų bendrabutis, skirtas 15 pažeidžiamų asmenų, tarp jų ir neįgaliųjų, apgyvendinti; atliktas prieglobsčio prašytojų bendrabučių remontas; apželdinta prie pažeidžiamų prieglobsčio prašytojų bendrabučio esanti teritorija, įrengta pavėsių, vaikų žaidimų aikštelių, lauko treniruoklių kompleksas ir daugiafunkcė sporto aikštelė.

Gerinant priėmimo sąlygas pasienio kontrolės punktuose, Vilniaus oro uosto užkardos prieglobsčio prašytojų patalpose įrengta vėdinimo ir oro kondicionavimo sistemos, įsigyta priemonių, būtinų prieglobsčio prašytojams tinkamai priimti ir apgyvendinti (elektrinių virdulių, indų ir stalo įrankių, šaldytuvų, mikrobangų krosnelių ir kt.), taip pat priemonių vaikų užimtumui (stalo žaidimų, knygelių su garsais, spalvotų kaladėlių ir kt.).

2019 m. alternatyviose apgyvendinimo vietose (Pabėgėlių priėmimo centre arba nuomojamame būste savivaldybėse, kuriose prieglobsčio prašytojais rūpinasi nevyriausybinių organizacijų) apgyvendinimo paslaugos buvo suteiktos 238 asmenims (180 prieglobsčio prašytojų buvo apgyvendinti Pabėgėlių priėmimo centre, 58 – savivaldybėse).

Toliau tęsiant PMIF projektų įgyvendinimą, buvo **skatinamas prieglobsčio prašytojų socialinis aktyvumas, teiktos paslaugos** (humanitarinė, medicinos pagalba, teisinės konsultacijos, organizuojami lietuvių kalbos kursai, vaikų užimtumas; 2019 m. paslaugų suteikta 679 prieglobsčio prašytojams, nuo PMIF programos įgyvendinimo pradžios iki 2019 m. pabaigos paslaugų suteikta

1 810 asmenų); siekiant užtikrinti prieglobsčio prašytojų teises į vertimą, valstybės garantuojamą teisinę pagalbą ir informavimą apie prieglobsčio procedūrą Lietuvoje, jų teises ir pareigas, projekto įgyvendinimo metu teiktos antrinės teisinės ir vertimo paslaugos.

Siekiant stiprinti institucijų darbuotojų, atliekančių funkcijas, susijusias su prieglobsčiu, administracinius gebėjimus, kiekvienais metais **organizuojami kvalifikacijos tobulinimo kursai**. 2019 m. VSAT pareigūnai dalyvavo susitikimuose su Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biuro ir Lietuvos Raudonojo Kryžiaus Draugijos atstovais užsieniečio teisės pateikti prieglobsčio prašymą pasienio kontrolės punktuose įgyvendinimo klausimais ir jų organizuotuose seminaruose „Prieglobsčio prašytojai pasienyje. Standartai ir praktika“, taip pat VŠĮ Diversity Development Group ir Vilniaus arkivyskupijos Caritas organizuotuose seminaruose apie priėmimo sąlygų užtikrinimą prieglobsčio prašytojams ir prekybos žmonėmis aukų atpažinimą. Siekdamas tobulinti prieglobsčio prašytojų priėmimo ir tarptautinės apsaugos suteikimo procedūras, 2019 m. MD, bendradarbiaudamas su kitomis valstybės institucijomis ir nevyriausybinėmis organizacijomis, organizavo mokymus VSAT pareigūnams, priimantiems prašymus suteikti prieglobstį Lietuvos Respublikoje, taip pat organizuoti pareigūnų mokymai dėl veiksmų užsieniečiui pateikus prašymą dėl prieglobsčio suteikimo atlikimo, užsieniečių bylų dėl užsieniečių gražinimo formavimo bei duomenų įvedimo į Užsieniečių registrą klausimais; VSAT Pasieniečių mokykloje surengti pareigūnų mokymai „Nelegalios migracijos prevencija ir kontrolės užtikrinimas Lietuvoje bei prieglobsčio procedūros pirminių veiksmų atlikimas“. Stiprinant prieglobsčio srities specialistų gebėjimus, MD darbuotojai dalyvavo Europos prieglobsčio paramos biuro organizuojamuose tiksliniuose prieglobsčio srities mokymuose (apmokėti 7 darbuotojai).

2019 m. buvo modernizuota informacijos apie prieglobsčio prašytojų kilmės šalis interneto svetainė, Užsieniečių registro Prieglobsčio modulis, įsigyta programinė įranga, skirta statistinei informacijai parengti, parengta bei paskelbta 30 pažymų apie kilmės šalis, suorganizuoti 57 stebėsenos vizitai.

Pažymėtina, kad UT **užimtumo priemonės suteikė** 65 prieglobstį Lietuvos Respublikoje gavusiems asmenims (43 asmenims – įdarbinimas subsidijuojant; 16 – profesinis mokymas; 2 – kompetencijų pripažinimas; 2 – darbo įgūdžių įgijimo rėmimas; 1 – terminuotas darbas; 1 – veikla su verslo liudijimu; 36 – įdarbinimas pagal neterminuotas darbo sutartis). Daugiausiai pabėgėlių UT įregistravo iš Sirijos Arabų Respublikos (28 asmenys), Tadžikistano (17 asmenų), Turkijos (10 asmenų), Rusijos Federacijos (7 asmenys), Irako (6 asmenys); Afganistano ir Ukrainos (po 5 asmenis) ir kt.

4. UŽSIENIEČIŲ INTEGRACIJOS SRITIS

Siekiant skatinti trečiųjų šalių piliečių ir pabėgėlių integraciją, užtikrinant jų saugumą, socialinį ir ekonominį savarankiškumą, garantuojant pagrindinius poreikius ir ugdant kompetenciją susikurti pozityvią ateitį priimančioje visuomenėje, **įgyvendinami 3 integracijos centrų savivaldybėse projektai**. Vilniuje, Kaune ir Klaipėdoje Lietuvos Raudonojo Kryžiaus draugija ir Vilniaus arkivyskupijos Caritas teikia būtiniausias paslaugas trečiųjų šalių piliečiams:

1) tiesioginis užsieniečių informavimas ir konsultavimas – apima įvairias socialinio gyvenimo sritis: švietimo, įdarbinimo, sveikatos apsaugos sistemos, būsto radimo, darbo rinkos ir kt. (socialinės, individualios teisinės, profesinio orientavimo, psichologinės konsultacijos, informaciniai renginiai);

2) mokymai, atitinkantys specifinius trečiųjų šalių piliečių poreikius bei įgalinantys užsieniečius lengviau susirasti darbą (lietuvių kalba ir pilietinis orientavimas), išlaikyti Lietuvos

Respublikos Konstitucijos pagrindų egzaminą (Klaipėdoje) ir užkertantys kelią užsieniečių teisių pažeidimams.

Pabėgėlių priėmimo centras tęsė projekto, skirto užsieniečių, gyvenančių šiame centre, paslaugoms įgyvendinimą.

Siekiant pagerinti trečiųjų šalių piliečių ir Lietuvos visuomenės santykius ir abipusį supratimą, įgyvendintas projektas, kurio metu buvo **vykdoma toleranciją skatinanti visuomenės informavimo kampanija** „Būkim pažįstami“: elektroninėje žiniasklaidoje (portale www.15min.lt), radijuje (LRT radijo laidoje „Ryto garsai“), televizijoje (LRT TV laidose „Labas rytas, Lietuva“, „Labas vakaras, Lietuva“) buvo viešinami projekto metu sukurti straipsniai, vaizdo reportažai, trumpi atvejų aprašymai. Sukurti 4 profiliai (#BukimPazistami) socialiniuose tinkluose „Facebook“, „Twitter“, „Instagram“, „Youtube“, suorganizuotos diskusijos su Lietuvos visuomene ir užsieniečiais visų savivaldybių teritorijose, kuriose dalyvavo daugiau kaip 2000 Lietuvos gyventojų; mokyklų, suaugusiųjų, senjorų bendruomenėse svečiavosi virš 300 užsieniečių iš 38 skirtingų šalių.

Gerinant informacijos prieinamumą įvairioms suinteresuotoms šalims toliau pildoma **migracijos ir integracijos informacinė platforma** (interneto svetainė www.mipas.lt), kurioje teikiama su migracija, prieglobsčiu, užsieniečių integracija ir gražinimu susijusi informacija. Mokymuose, skirtuose integracijos srityje dirbančių specialistų gebėjimams stiprinti, dalyvavo progimnazijų, darželių, švietimo centrų, migracijos skyrių, krizių centrų, savivaldybių, vaiko teisių tarnybų, policijos komisariatų, UT, Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centro, kitų biudžetinių įstaigų ir nevyriausybinių organizacijų atstovai (iš viso 63 asmenys).

2019 m. gruodžio 5 d. buvo priimtas **Lietuvos Respublikos reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymo** Nr. X-1478 pakeitimas ir įtvirtintos nuostatos dėl trečiųjų valstybių piliečių profesinių kvalifikacijų, įgytų trečiojoje valstybėje, pripažinimo (profesinės kvalifikacijos pripažinimo terminai, profesinės kvalifikacijos nepripažinimo pagrindai, kompensacinių priemonių taikymo pagrindai).

Siekiant pritraukti užsienio studentų ir dėstytojų, skiriama biudžeto lėšų užsienio valstybių piliečiams ir užsienio lietuviams (visoms magistrantūros arba dalinėms studijoms). Taip pat kasmet skiriama valstybės biudžeto lėšų užsienio šalių dėstytojų vizitams Lietuvos aukštosiose mokyklose finansuoti (2019 m. buvo finansuoti 78 pakviestų dėstytojų vizitai). Siekiant išsiaiškinti, kaip užsienio studentai vertina studijas Lietuvoje ir galimybę po studijų likti dirbti Lietuvoje, Švietimo mainų paramos fondas 2018 m. pabaigoje atliko kokybinį tyrimą (tyrimas skelbiamas <https://uzsieniestudentaitl.wixsite.com/tyrimaiirdiskusija>). Kaip rodo tyrimo duomenys, vertinant šalies patrauklumo kriterijų blogiausiai buvo įvertinta galimybė dirbti studijų metu ir likti Lietuvoje po studijų. 2019 m. liepos 16 d. priimtomis įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pataisomis užsieniečiams sudarytos palankesnės sąlygos dirbti. Įstatyme numatyta, kad užsienietis studijų ar mokymosi laikotarpiu turi teisę dirbti ne daugiau kaip 20 valandų per savaitę, išskyrus švietimo įstaigos ar mokslo ir studijų institucijos nustatytą vasaros atostogų, studijų arba mokymosi laikotarpiu numatytos praktikos laikotarpį; šis darbo laiko apribojimas netaikomas užsieniečiams, studijuojantiems doktorantūroje.

2019 m. buvo **plėtojamas mokyklų, pasirengusių integruoti atvykstančius užsieniečius ir sugrįžtančius lietuvius mokinius, tinklas**: jis apima 22 mokyklas, 10 Lietuvos savivaldybių. ŠMSM interneto svetainėje sukurta rubrika – interneto puslapis „Grįžtantiesiems į Lietuvą“ (www.smm.lt/web/lt/griztantiesiems-i-Lietuva), kuriame skelbiama detali informacija apie kiekvieną tinklo mokyklą: teikiamas paslaugas į Lietuvą grįžusiems vaikams, turimą patirtį, grįžtančių ir atvykstančių vaikų priėmimo sąlygas ir kt. Bendradarbiaujant šiam mokyklų tinklui,

2019 m. buvo kuriama mokykloje vykdomo užsienyje įgytų žinių kokybės įvertinimo metodika (numatoma patvirtinti 2020 m.). Tinklo mokyklose atvykusiems mokiniams integruotis į ugdymą ir mokyklos bendruomenę padeda parengti mentorai.

2019 m. **organizuoti 4 forumai**, skirti savivaldybių ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinių klasių ir lituanistų metodinių būrelių bei ugdymo įstaigų metodinių grupių pirmininkams ir mokytojams, dirbantiems su į Lietuvą grįžtančiais ar atvykstančiais vaikais („Keliai į kiekvieno mokinio sėkmę: kaip efektyviai įveikti iš kitų šalių atvykusių ar sugrįžusių mokinių integraciją ir mokyti lietuvių kalbos“). Renginiai vyko Vilniaus lietuvių namuose – Vilniaus apskrities, Vilniaus rajono ir Vilniaus miesto ugdymo įstaigų mokytojams, Kauno Aleksandro Puškino gimnazijoje – Kauno, Marijampolės ir Alytaus apskričių ugdymo įstaigų mokytojams, Panevėžio švietimo centre – Utenos ir Panevėžio apskričių ugdymo įstaigų mokytojams, Klaipėdos m. pedagogų švietimo ir kultūros centre – Klaipėdos, Šiaulių, Tauragės ir Telšių apskričių ugdymo įstaigų mokytojams.

2019 m. UT vykdė trečiųjų šalių piliečių, registruotų UT, **integracijos į darbo rinką priemonės**: tarpininkavimo įdarbinant paslaugos suteiktos 1 253 trečiųjų šalių piliečiams, iš jų 582 – moterims (palyginti su 2018 m., bendras trečiųjų šalių piliečių įdarbinimas augo 6,3 proc., moterų – 8,2 proc.). Daugiausia ne ES pilietybę turinčių moterų įsidarbino pagalbinėmis darbininkėmis, pardavėjomis, valytojomis, virėjomis, administratorėmis. Lyginant su 2019 metų pradžia, tarp darbo ieškančių trečiųjų šalių piliečių mažėjo ilgalaikių bedarbių ir turinčių aukštąjį universitetinį išsilavinimą.

2019 m. vyko **mokymai**, skirti integracijos ir lygių galimybių temai, kuriuose dalyvavo 254 **darbdaviai**. Siekiant įgyvendinti Užsieniečių integracijos į visuomenę 2018–2020 metų veiksmų plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2018 m. gruodžio 21 d. įsakymu Nr. A1-755, 5.3 papunktį, UT EURES Lietuva svetainėje parengta ir išplatinta informacija užsieniečiams apie darbo ir gyvenimo sąlygas Lietuvoje (darbo paieškos portalai, paklausių profesijų sąrašas, darbo sąlygos, socialinė apsauga, informacija apie aktuales dokumentus ir pan.), pateikta informacija apie darbuotojų teises bei galimybes jas ginti; supažindinta su Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos, VDI funkcijomis, veikla, galimybe pateikti skundą ar pranešimą kompetentingai institucijai susidūrus su lygių galimybių ar darbuotojų teisių pažeidimais. Informacija prieinama lietuvių ir anglų kalbomis.

2019 m. kartu su socialiniais partneriais (Šv. Mortos iniciatyvine grupe, VDI, savivaldybės atstovais, policija ir kt. įstaigomis) **parengtame lankstinuke ukrainiečių kalba** pateikiama informacija apie darbo sąlygas Lietuvoje, nurodyta, kur kreiptis pagalbos, jeigu darbdavys nesilaiko įstatymų ir užsienietis nori apginti teisėtus savo interesus ar tiesiog gauti konsultaciją. Kauno apskrityje per socialinius partnerius buvo išdalyta apie 2000 lankstinukų.

5. KOVOS SU NETEISĖTA MIGRACIJA SRITIS

Atsižvelgiant į praktikoje išryškėjusius piktnaudžiavimo atvejus, 2019 m. priėmus įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimus, **buvo sugriežtintos kai kurios imigracijos procedūros**, uždraudžiant užsieniečiams dirbti pagal laikinojo įdarbinimo sutartis, į Lietuvą komandiruojamiems trečiųjų šalių piliečiams nustatant reikalavimą gauti leidimą dirbti Lietuvoje, taip pat aiškiai reglamentuojant įmonių, tarpininkaujančių dėl trečiųjų šalių piliečių įdarbinimo Lietuvoje, veiklos sąlygas. Be to, fiziniams ir juridiniams asmenims, kviečiantiems pas save užsieniečius, nustatyta pareiga prisiimti už juos atsakomybę (jeigu užsienietis neteisėtai lieka Lietuvoje ir turi būti grąžintas, išsiųstas iš Lietuvos arba užsienietis pasinaudojo sveikatos priežiūros paslaugomis, kurių nepadengia jo turimas sveikatos draudimas, valstybės patirtas išlaidas turi padengti užsienietį kvietęs darbdavys), darbdaviams – pareiga atsakingoms institucijoms

pranešti, jeigu jų kviestam užsieniečiui buvo išduota viza ar leidimas laikinai gyventi, tačiau jis neatvyko ir nebuvo įdarbintas. Taip pat buvo nustatytas pagrindas uždrausti užsieniečiui atvykti į Lietuvos Respubliką ne ilgesniam kaip penkerių metų laikotarpiui, jeigu jam atsisakyta išduoti vizą ar leidimą gyventi, ar viza ar leidimas gyventi buvo panaikinti dėl priešasčių, susijusių su fiktyviais pagrindais (pvz., sudaryta fiktyvi santuoka, įsteigta fiktyvi įmonė ir pan.).

Įgyvendinant teisės aktų, susijusių su kovos su piktnaudžiavimu teisėtos imigracijos galimybėmis, nuostatas, buvo **vykdoma užsieniečių kontrolė** – atliekami atskirų užsieniečių grupių patikrinimai dėl galimo piktnaudžiavimo gaunant leidimus laikinai gyventi Lietuvoje, visas. Nustačius, kad užsieniečiai netenkina minėtų dokumentų išdavimo sąlygų, naikinami jų leidimai ir vizos. MD, įgyvendindamas kovos su piktnaudžiavimu teisėtos imigracijos galimybėmis priemones, taip pat gavęs atitinkamus pranešimus apie užsieniečius, nebeatitinkančius leidimo laikinai gyventi ar vizos išdavimo sąlygų, 2019 m. priėmė 5 640 (2018 m. – 1 951) sprendimų panaikinti leidimą laikinai gyventi, tarp jų 56 (2018 m. – 171) tuo pagrindu, kad įmonė, kurios dalyvis ar vadovas yra užsienietis, yra fiktyvi arba kad įmonė ar užsienietis nebeatitinka įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 45 straipsnio reikalavimų, 7 039 (2018 m. – 5 469) sprendimus panaikinti Lietuvos Respublikos vizą.

Siekiant **stiprinti neteisėtos migracijos prevencijos ir užsieniečių kontrolės valdymo sistemą**, 2019 m. pirmąjį pusmetį organizuoti VSAT susitikimai ir vykdytos bendros priemonės su policija, migracijos tarnybomis neteisėtos migracijos prevencijos ir kontrolės klausimais visose tarnybos pasienio rinktinėms priskirtose teritorijose. Bendrų priemonių metu buvo tikrinama turima informacija ir vykdomi pasirinktiniai patikrinimai, siekiant nustatyti užsieniečių, neteisėtai esančių Lietuvos Respublikoje, galimas buvimo ir darbo vietas, judėjimo Lietuvos Respublikos teritorija maršrutus ir t. t. Siekdama efektyviau **vykdyti užsieniečių nelegalaus darbo bei neteisėto buvimo ar gyvenimo Lietuvos Respublikoje prevenciją ir kontrolę**, VSAT sistemingai vykdė prevencines priemones su MD ir VDI: 2019 m. birželio mėn. 11 d. pasirašytas VSAT ir MD susitarimas „Dėl bendradarbiavimo neteisėtos migracijos prevencijos ir užsieniečių kontrolės srityse“ Nr. 8-30/15/2-107K-19, 2019 m. gruodžio 18 d. – VSAT, MD ir VDI susitarimas „Dėl bendradarbiavimo užsieniečių nelegalaus darbo ir neteisėto buvimo ar gyvenimo prevencijos ir kontrolės srityje Nr. BD-A-6/7K-64/8-52“.

Vykdydama išankstinę neteisėtos migracijos prevenciją ir kontrolę, VSAT pagal pateiktus Lietuvos Respublikos konsulinių įstaigų paklausimus **vykdė išankstines konsultacijas prieš išduodant užsieniečiams visas**. Vadovaujantis VSAT ir URM 2011 m. vasario 3 d. Bendradarbiavimo susitarimu Nr. 19-11-KOD/8-7, URM Konsulinio departamento Šengeno skyriui buvo nuolat teikiama informacija, susijusi su neteisėtos migracijos rizika. Ši informacija buvo naudojama Lietuvos Respublikos diplomatinėse atstovybėse bei konsulinėse įstaigose išduodant Šengeno visas. 2019 m. VSAT pareigūnai skaitė paskaitas neteisėtos migracijos tema URM Konsulinio departamento organizuojuose konsulinių darbuotojų mokymuose.

Užtikrinant efektyvią valstybės sienos apsaugą ir jos kirtimo kontrolę ir siekiant stiprinti kovą su neteisėta migracija bei kontrabanda, 2019 m. ypatingas dėmesys buvo skirtas vaizdo stebėjimo sistemų atnaujinimui. Taip pat buvo nupirkti ir įdiegti nauja įranga, leidžianti bet kokiomis oro sąlygomis aptikti ir fiksuoti Lietuvos ir Rusijos valstybės sieną kertančius ar prie jos priartėjusius objektus, įdiegti nauja sensorinė įranga, padedanti sustiprinti valstybės sienos saugumą, užtikrinti efektyvesnę išorės sienos stebėjimą ir informuotumą apie padėtį valstybės sienos ruožuose su Baltarusijos Respublika.

Buvo stiprinamas bendradarbiavimas su kaimyninių šalių (Latvijos, Baltarusijos ir Lenkijos) pasienio tarnybomis: koordinuoti ir vykdyti bendri Latvijos, Lietuvos ir Lenkijos

respublikų bei Lietuvos ir Baltarusijos sienos apsaugos tarnybų kriminalinės žvalgybos subjektų tyrimo veiksmai, **vykdytos tikslinės pasienio operacijos, skirtos nelegalios migracijos prevencijai ir užkardymui.**

Siekiant vykdyti neteisėtos migracijos kontrolę ir prevenciją, buvo **užtikrinamos veiksmingos užsieniečių grąžinimo priemonės skatinant savanorišką grįžimą.** Dalis grąžinamų asmenų į kilmės valstybes grįžta savanoriškai, pasinaudoję PMIF projekto, kurį įgyvendina TMO Vilniaus biuras, pagalba. Savanoriško grįžimo metu asmenims teikiamos konsultavimo, informavimo, teisinės ir vertimo paslaugos, organizuojamas asmens grįžimas (dokumentų tvarkymas, aprūpinimas bilietais, būtiniaisiais daiktais), tranzito ir pasitikimo pagalba, mokamos vienkartinės išmokos, organizuojama speciali pagalba ir palyda pažeidžiamiesiems asmenims. Savanoriškai grįžusiems asmenims buvo organizuojama ir individualius poreikius atitinkanti reintegracijos pagalba, projekto metu asmenys konsultuojami, informuojami, jiems sudaromi individualūs reintegracijos planai, pagal kuriuos teikiama reintegracijos pagalba (parama smulkiam verslui, įsidarbinimo pagalba, profesinis mokymas, kvalifikacijos kėlimo kursai, kiti būtini mokymai, vienkartinė pinigine išmoka, parama vaikų priežiūrai ir kt. pagalba).

PMIF lėšomis 2019 m. vertimo paslaugas gavo 250 asmenų (iš viso 932 užsieniečiai nuo PMIF įgyvendinimo pradžios); teisinėmis paslaugomis pasinaudojo 298 asmenys (1 096 užsieniečiai nuo PMIF įgyvendinimo pradžios). Projektu metu 16 nelydimų nepilnamečių nustatytas amžius, 208 asmenims išduoti maisto daviniai. Nuo PMIF įgyvendinimo pradžios buvo įvykdyti 34 (10 iš jų 2019 m.) trečiųjų šalių išsiuntimo operacijų stebėjimai; priverstinai išsiųsta 130 asmenų (nuo PMIF įgyvendinimo pradžios – 626 asmenys); savanoriško grįžimo pagalba pasinaudojo 113 asmenų (nuo PMIF įgyvendinimo pradžios – 380 asmenų); reintegracijos priemone pasinaudojo 1 asmuo (nuo PMIF įgyvendinimo pradžios – 23 asmenys).

6. INSTITUCINĖS SANDAROS IR BENDRADARBIAVIMO TOBULINIMO SRITIS

Lietuvos Respublikos Seimas 2018 m. gruodžio 20 d. priėmė įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimo įstatymą ir susijusių įstatymų pakeitimus dėl migracijos valdymo sistemos reformos. Vidaus reikalų ministro 2019 m. vasario 19 d. įsakymu Nr. 1V-70 buvo patvirtintas Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ Nr. IX-2206 pakeitimo įstatymo Nr. XIII-1864 ir su juo susijusių teisės aktų nuostatų įgyvendinimo veiksmų planas, kuriame numatyti veiksmai, susiję su teisiniu reglamentavimu, asignavimais, žmogiškaisiais ir materialiniais ištekliais, dokumentų valdymu. 2019 m. liepos 1 d. įgyvendinus reformą, pertvarkius migracijos funkcijas, **MD su teritoriniais padaliniais tapo pagrindine migracijos paslaugas teikiančia įstaiga Lietuvoje.** MD tapo atsakinga institucija ne tik už užsieniečių teisinės padėties, Lietuvos Respublikos pilietybės klausimų sprendimą, bet ir už asmens tapatybę ir Lietuvos Respublikos pilietybę patvirtinančių dokumentų, tarnybinių pasų išdavimą. Be to, MD buvo suteikti įgaliojimai vykdyti administracinę teiseną už MD sričiai priskirtų teisės aktų nuostatų pažeidimus.

Po įvykusios migracijos valdymo sistemos pertvarkos **VSAT perėjo visos funkcijos neteisėtos migracijos srityje;** ši tarnyba tapo pagrindine institucija, vykdančia užsieniečių kontrolę ir neteisėtos migracijos prevenciją. Funkcijoms, susijusioms su užsieniečių kontrole ir neteisėtos migracijos prevencija VSAT įsteigti Vilniaus, Varėnos, Pagėgių pasienio rinktinių migracijos skyriai.

Siekiant gerinti migracijos paslaugų teikimo ir klientų aptarnavimo kokybę, **kuriama MIGRIS**. 2019 m. spalio mėn. pradėjo veikti MIGRIS pirmas priaugis, todėl daugėjo teikiamų elektroninių paslaugų. Naudojantis MIGRIS galima teikti prašymus dėl leidimų gyventi Lietuvos Respublikoje, teisės laikinai ar nuolat gyventi Lietuvos Respublikoje pažymėjimo ES piliečiams bei Sąjungos piliečio šeimos nario leidimo laikinai ar nuolat gyventi šalyje kortelės ES piliečių šeimos nariams, kurie nėra ES piliečiai, išdavimo, stebėti jų nagrinėjimo eigą, rezervuoti vizito į MD laiką. Įdiegus MIGRIS, panaikintos fiktyvios vizitų rezervacijos. Įvertinus ankstesnių vizitų rezervacijos sistemų trūkumus, MIGRIS vizitų rezervacijos sistemoje numatyti saugikliai, dėl kurių užkirstas kelias fiktyvioms vizitų rezervacijoms ir nelegaliai prekybai vizitų į MD laikais. Taip pat labai sutrumpėjo vizito laukimo laikas. Iki 2019 m. spalio 14 d. vidutinis vizito laukimo laikas, norint pateikti prašymą dėl leidimo laikinai išdavimo, buvo 2–3 mėnesiai, prašymą išduoti (pratęsti vizą) – 2–3 savaitės, įforminti dokumentus – 1 mėnuo, atsimti dokumentus – 2–3 savaitės, įdiegus MIGRIS ir padidinus klientų aptarnavimo langelių skaičių, vizito laukimo laikas sutrumpėjo iki 1–2 darbo dienų. Gerinant klientų aptarnavimą, atnaujinta interneto svetainė www.migracija.lt. Pagal sritis sugrupuota informacija svetainėje pateikiama lietuvių ir anglų kalbomis, sukurta patogi vizitų registracijos sistema, svetainė pritaikyta mobiliems įrenginiams.

Elektroninį prašymą klientai gali pateikti susikūrę asmeninę MIGRIS paskyrą (registracija su el. pašto adresu), paskyroje klientai gali stebėti pateiktų prašymų nagrinėjimo būseną, žinutėmis komunikuoti su prašymą nagrinėjančiu darbuotoju, pateikti papildomus dokumentus, matyti visus pateiktus prašymus, koreguoti pateiktus prašymus, gauti priminimus dėl vizito rezervacijos, el. sprendimus.

Įdiegtas vienodas klientų aptarnavimo standartas. Vidiniame MIGRIS portale sukurtas el. prašymo priėmimo ir apdorojimo vedlys, skirtas klientų aptarnavimą vykdančioms darbuotojoms, todėl prašymo priėmimo procedūra vykdoma tiksliai ir vienodai, patikrinami visi reikiami dokumentai, apmokėjimas už paslaugas, paimami biometriniai duomenys. Šiuo metu kuriamas vidinio MIGRIS portalo funkcionalumas, skirtas prašymus nagrinėjantiems ir sprendimų projektus rengiantiems darbuotojams. Siekiant išvengti žmogiškojo faktoriaus klaidų ir paspartinti sprendimų priėmimą, šie procesai yra automatizuojami, kuriamos integracijos su daugiau nei 30 įvairių valstybės registru ir informacinių sistemų. Nuo 2019 m. spalio 14 d. iki šiol per MIGRIS pateikta daugiau nei 26 tūkst. prašymų, rezervuota daugiau nei 78,7 tūkst. vizitų į migracijos padalinius.

7. TARPTAUTINIO BENDRADARBIAVIMO SRITIS

URM, įgyvendindama gairėse numatytą veiklą **tarptautinio bendradarbiavimo srityje**, 2019 m. atnaujino 4 dvišalius susitarimus dėl atstovavimo išduodant Šengeno vizas: išplėstas susitarimas su Belgija (nuo 2020 m. Belgija papildomai atstovauja Lietuvai Lubumbašyje, Kongo Demokratinėje Respublika), išplėstas susitarimas su Ispanija (Ispanija papildomai atstovauja Lietuvai Andoroje), pakeistas susitarimas su Islandija (nuo 2020 m. Lietuva nebeatstovauja Islandijai Čikagoje, JAV), pakeistas susitarimas su Norvegija (Norvegija nebeatstovauja Lietuvai Sudane ir Kosove); pasirašė 2 susitarimus dėl vizų režimo panaikinimo diplomatinių pasų turėtojams: nuo 2019 m. lapkričio 17 d. įsigaliojo susitarimas su Vietnamu (pasirašytas 2019 m. sausio 23 d.), nuo 2019 m. spalio 19 d. įsigaliojo susitarimas su Egiptu (pasirašytas 2019 m. vasario 25 d.).

2020 m. sausio 1 d. įsigaliojo 2018 m. gruodžio 7 d. Kijeve pasirašytas **Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Ukrainos Ministrų kabineto protokolas, kuriuo įgyvendinamas**

Europos Bendrijos ir Ukrainos susitarimas dėl asmenų readmisijos (toliau – Protokolas). Protokolu siekiama plėtoti Lietuvos Respublikos ir Ukrainos kompetentingų institucijų bendradarbiavimą vykdant asmenų, kurių buvimas Lietuvos Respublikos ar Ukrainos teritorijoje yra neteisėtas, readmisiją ir įgyvendinti Europos Bendrijos ir Ukrainos susitarimą dėl asmenų readmisijos. Pažymėtina, kad, įsigaliojus beviziam režimui Ukrainos piliečiams į Šengeno erdvės valstybes, pradėtas stebėti atvykstančių Ukrainos piliečių srauto augimas, dauguma Lietuvoje nustatytų neteisėtai esančių Ukrainos piliečių viršija leistiną buvimo šalyje laiką – tokių ukrainiečių atžvilgiu yra priimamas sprendimas dėl gražinimo ir užsienietis įpareigojamas išvykti iš Lietuvos. Todėl protokolas **padės efektyviau vykdyti readmisijos procedūrą.**

2019 m. sausio 23 d. pasirašytas **Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Vietnamo Socialistinės Respublikos Vyriausybės susitarimas dėl piliečių readmisijos** (toliau – Susitarimas). Susitarimas ratifikuotas 2019 m. gegužės 7 d. (įsigaliojo 2019 m. lapkričio 15 d.). Susitarimas prisideda prie efektyvesnio vietnamiečių išsiuntimo, neteisėtai Lietuvos Respublikoje esančių bei sulaikytų Vietnamo piliečių asmens tapatybės nustatymo ir grįžimo dokumentų gavimo problemos sprendimo.

Suderintas ir paruoštas pasirašyti **Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Serbijos Respublikos Vyriausybės protokolo, kuriuo įgyvendinamas Europos Bendrijos ir Serbijos Respublikos susitarimas neteisėtai gyvenančių asmenų readmisijos**, projektas.

Lietuvos Respublikos Seimas 2019 m. liepos 16 d. įstatymu Nr. XIII-2337 ratifikavo Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Ukrainos Ministrų kabineto **Susitarimą dėl įdarbinimo ir bendradarbiavimo darbo migracijos srityje** (toliau – Susitarimas), kuris buvo pasirašytas 2018 m. gruodžio 7 d. Kijeve. Kasmet didėja Ukrainos piliečių dalis tarp visų užsieniečių, atvykusių dirbti į Lietuvos Respubliką, todėl tikimasi, kad Susitarimas padės užtikrinti Ukrainos darbuotojų teises, taip pat bus užtikrinamos Lietuvos Respublikos piliečių, dirbančių Ukrainoje, teisės.

ŠMSM rengia **tarptautinius susitarimus su trečiosiomis šalimis dėl bendradarbiavimo švietimo srityje**, kvalifikacijų, susijusių su aukštuoju mokslu, pripažinimo. Tokie susitarimai numato šalių įgaliotų institucijų keitimąsi informacija apie švietimo sistemas ir šalyse teikiamas kvalifikacijas, siekiant palengvinti tokių kvalifikacijų palyginamumą ir pripažinimą. Didesnis aukštojo mokslo sistemų skaidrumas užtikrina išaugusį studentų, dėstytojų, tyrėjų mobilumą ir aktyvesnę institucijų partnerystę. Lietuva jau yra pasirašiusi kvalifikacijų pripažinimo susitarimus su šiomis trečiosiomis šalimis: Ukraina, Moldova, Kinija.

Artimesnį **bendradarbiavimą su Azijos regiono šalimis** skatina ASEM (*Asia-Europe Meeting*) formatu (jungiančiam 53 narius, tarp jų – 19 trečiųjų šalių) nuo 2008 m. vykstantys už aukštąjį mokslą atsakingų ministrų susitikimai. Juose didelis dėmesys skiriamas dalyvaujančių šalių aukštojo mokslo sistemų skaidrumui, studijų kokybės ir pripažinimo, struktūrinio bendradarbiavimo klausimams, skatinamos įvairios dvišalės ir daugiašalės iniciatyvos. 2019 m. gegužės 14–16 d. Bukarešte vykusiam 7-ajame ASEM švietimo ir mokslo ministrų susitikime dalyvavo ir ŠMSM atstovai.

2019 m. tęstas **tarptautinių sutarčių ir susitarimų aukštojo mokslo bei kvalifikacijų pripažinimo srityje projektų** su Izraeliu, Pietų Korėja, Lenkija rengimas. Atlikus visas reikalingas procedūras visose trijose Baltijos šalyse, 2019 m. sausio 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos, Latvijos Respublikos ir Estijos Respublikos vyriausybių susitarimas dėl automatinio akademinio kvalifikacijų, susijusių su aukštuoju mokslu, pripažinimo. Atsiliepiant į Beniliukso iniciatyvą dėl daugiašalio Baltijos ir Beniliukso šalių susitarimo automatiško aukštojo mokslo kvalifikacijų pripažinimo, 2019 m. lapkričio 8 d. pasirašyta Ketinimų deklaracija, pradėtas rengti susitarimas.

Dalyvauta **Reglamento dėl Europos imigracijos ryšių palaikymo pareigūnų tinklo sukūrimo (nauja redakcija)** teisėkūros procese (reglamentas įsigaliojo 2019 m. birželio 14 d.). Sustiprintas bendradarbiavimas ir veiksmų koordinavimas tarp ryšių palaikymo pareigūnų, kuriuos valstybės narės arba ES siunčia į trečiąsias valstybes spręsti su imigracija susijusių klausimų; stiprinamas ryšių palaikymo pareigūnų vaidmuo kovos su neteisėtu migrantų gabenimu ir trečiųjų valstybių piliečių gražinimo srityse. Ryšių palaikymo pareigūnai rinks informaciją, kad padėtų trečiosioms valstybėms užkirsti kelią neteisėtos migracijos srautams ir remtų sienų valdymą prie ES išorės sienų.

Dalyvauta **Europos sienų ir pakrančių apsaugos pajėgų reglamento** teisėkūros procese. Šis reglamentas įsigaliojo 2019 m. gruodžio 4 d. Reglamentu išplėstas Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūros (FRONTEX) mandatas, jai suteikiami platesni įgaliojimai siekiant remti valstybių narių veiklą, visų pirma sienų kontrolės, gražinimo ir bendradarbiavimo su trečiosiomis šalimis srityse, taip pat sustiprinti personalo pajėgumai ir aprūpinimas technine įranga. Naujuoju reglamentu į Europos sienų ir pakrančių apsaugos pajėgų sistemą bus integruota Europos sienų stebėjimo sistema (EUROSUR), siekiant pagerinti agentūros veikimą. Lietuvos iniciatyva į reglamento tekstą įtrauktos nuostatos dėl ES bendrų minimalių išorės sienų stebėjimo standartų sukūrimo.

Lietuva prisidėjo prie politinio dialogo ir bendradarbiavimo migracijos ir sienų valdymo politikos klausimais su prioritetinėmis (pvz., ES Rytų partnerystės šalimis) trečiosiomis šalimis. 2019 m. birželio 13–14 d. Minske (Baltarusijos Respublika) VRM atstovas dalyvavo **ES Rytų partnerystės (toliau – RP) programos Ketvirtojo ramsčio („Judumas ir žmonių kontaktai“) Migracijos, judumo ir integruoto sienų valdymo panelio**, kurio tikslas – skatinti ES ir RP šalių bendradarbiavimą bei dialogą prieglobsčio, migracijos ir sienų apsaugos standartų derinimo srityje, susitikime. Minske vykusio Migracijos, judumo ir integruoto sienų valdymo panelio susitikimo metu su šalimis partnerėmis (Armėnija, Azerbaidžanu, Baltarusija, Sakartvelu, Moldova ir Ukraina) apsikeista informacija apie dvišalį ir daugiašalį projektinį ir kitą bendradarbiavimą pasienio kontrolės, kovos su nelegalia migracija ir muitinės kooperacijos srityse.

2019 m. Lietuva pirmininkavo **Prahos proceso** (regioninė bendradarbiavimo platforma migracijos srityje, apimanti 50 valstybių) Strateginei grupei ir dalyvavo proceso renginiuose, vykdamas ES patirties perdavimą ne ES šalims.

2019 m. gruodžio 17–18 d. Ženevoje (Šveicarijos Konfederacija) vyko **pirmasis Pasaulinis pabėgėlių forumas** (*Global Refugee Forum*), skirtas 2018 metų pabaigoje priimto **Pasaulinio susitarimo dėl pabėgėlių** (*Global Compact on Refugees*) tikslų įgyvendinimo stebėsenai. Pasaulinis pabėgėlių forumas subūrė tarptautinę bendruomenę teikti savanoriškus valstybių indėlius ir apsikeisti gerosiomis praktikomis pabėgėlių integracijos, sveikatos, švietimo ir mokslo, įdarbinimo, infrastruktūros ir pabėgėlių teisinės apsaugos srityse. VRM, URM, ŠMSM bei SADM parengė bendrą Lietuvos Respublikos vyriausybės delegacijos pranešimą, susijusį su finansiniais įnašais Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biurui, perkėlimo programų tolesniu vykdymu, dabartinių ES programų vykdymo kontekste, Užsieniečių registracijos centro rekonstrukcija, integracijos skatinimo politika, prieglobsčio prašytojų prieiga prie darbo rinkos.

VRM ir jai pavaldžių įstaigų atstovai dalyvauja **Europos migracijos tinklo bei nacionalinio informacijos centro veikloje**; per šį tinklą teikia informaciją pagal gautus *ad-hoc* paklausimus, keičiasi kita, Europos migracijos tinklo užduotims vykdyti reikalinga informacija.

Įgyvendinamas VSAT, Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biuro regioninio biuro Baltijos ir Šiaurės šalims bei Lietuvos Raudonojo Kryžiaus draugijos pasirašytas

tarpusavio supratimo memorandumas dėl tarpusavio bendradarbiavimo sprendžiant klausimus, susijusius su prieglobsčio prašytojais, Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biuro koordinatoriui Lietuvoje ir Lietuvos Raudonojo Kryžiaus draugijos atstovei kas mėnesį teikiamos ataskaitos apie migracijos procesus Lietuvoje.